

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

УКРАЇНА ЯК ГЕОПОЛІТИЧНА РЕАЛЬНІСТЬ: ПОЛІТИКА, ЕКОНОМІКА, ПРАВО

*Матеріали VI Міжнародної
науково-практичної конференції,
м. Київ, МАУП, 29 березня 2012 р.*

Київ
ДП «Видавничий дім «Персонал»
2012

Редакційна колегія:

Подолька А. М., д-р юрид. наук, доц. — головний редактор

Головатий М. Ф., д-р політ. наук, проф. — заступник
головного редактора

Медвідь Ф. М., канд. філос. наук, проф. — заступник головного
редактора

Ігнатченко А. А., канд. техн. наук — відповідальний редактор

*Рекомендовано до друку Вченою радою Міжрегіональної
Академії управління персоналом (протокол № 5 від 21.05.12)*

Україна як геополітична реальність: політика, економіка, право: Матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції, м. Київ, МАУП, 29 березня 2012 р. / редкол. : А. М. Подолька (голов. ред.), М. Ф. Головатий (заст. голов. ред.), Ф. М. Медвідь (заст. голов. ред.), А. А. Ігнатченко (відп. ред.). — 2012. — 130 с. : іл. — Бібліогр. в кінці ст. [зб. наук. пр.] / МАУП. — К.: ДП “Видавничий дім “Персонал”, 2012.

У пропонованому збірнику статей розглядаються сучасні проблеми політичної суб’єктності української нації, геополітичні реалії нової української держави. Висвітлюється роль різних складників та компонентів, що зміцнюють геополітичні позиції України в постбіполярному світі.

Для науковців, викладачів, студентів, а також усіх, хто цікавиться геополітичними можливостями України як сучасної світової потуги.

© Міжрегіональна Академія управління
персоналом (МАУП), 2012

© ДП “Видавничий дім “Персонал”, 2012

3MICT

Головатий М. Ф. Концептуальні засади політичної теорії та методів її дослідження.....	4
Пиляев И. С. Украина как геополитическая реальность: современные тенденции	15
Варзар І. М. Політико-теоретичний феномен “національна ідея” у політолого-етнологічній парадигмі	23
Недюха М. П. Правова ідеологія українського суспільства: шляхи модернізації	40
Чернуха Н. М. Соціальна мобілізація сучасних студентів засобами інтеграційних процесів у освіті	56
Медвідь Ф. М. Національні інтереси України в умовах постбіполярного світу.....	64
Бахов І. С. Роль міжкультурної комунікації у полікультурному суспільстві ...	74
Шестопалова І. О. Роль іноземних мов у світлі транснаціональної соціальної мобільності студентів	82
Мірошниченко Ю. Р. Політико-правові засади української моделі форми правління	88
Журжа І. В. Українсько-польські двосторонні відносини у 90-х рр. ХХ ст.: історія та основні напрями розвитку	102
Юсеф Н. Н. Ближний Восток в современных геополитических реалиях.....	108
Дікареєв О. І., Чжан Веньджун Геоекономічний вимір зовнішньоекономічної діяльності України та КНР	115
Касьянова С. П. Елементи мультикультурності як впливові чинники української геополітичної реальності	123

І. С. БАХОВ

канд. пед. наук, проф. кафедри іноземних мов

Міжрегіональна Академія управління персоналом, м. Київ

РОЛЬ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ У ПОЛІКУЛЬТУРНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Україна як геополітична реальність: політика, економіка, право, 2012, 74–81

XXI століття — це епоха докорінних змін, час співпраці націй і так званої “глобалізації”, століття нової культури та впровадження нових технологій, що пред’являють до особистості вимоги на рівні розуміння нових можливостей.

Найважливішою закономірністю розвитку сучасного суспільства є зближення країн і народів, посилення їх взаємодії та глобалізація світу. Все це обумовлює зміни в освіті, якій належить вирішити складне завдання підготовки молоді до життя в умовах багатонаціонального та полікультурного середовища, до діалогу та міжкультурної взаємодії.

Сучасне українське суспільство є полікультурним, оскільки воно об’єднує людей різних національностей з усіма формами взаємодії та взаємовпливів.

Визначення поняття “полікультурне суспільство” дають багато дослідників, зокрема російський дослідник М. Матіс зазначає, що “... полікультурне суспільство — найважливіша й основна категорія соціальної філософії й теоретичної соціології, що означає історично конкретний тип соціальної системи, яка припускає об’єднання людей різних національностей з усією сукупністю форм взаємодії і взаємозалежностей, де економіка виконує функцію адаптації, політика — досягнення мети, а культурні символи — підтримка зразка взаємодій

у системі” [5, с. 18]. Отже, наведене визначення свідчить, що полікультурне суспільство поєднує людей, які належать до різних культур і мають позитивні взаємини. Стосунки, що складаються в такому суспільстві, спонукають людей до формування готовності жити в умовах його середовища. Основи готовності закладаються в системі освіти.

Аналізуючи працю М. Матіса, М. Рудь виділяє три моделі полікультурного суспільства.

Перша модель характеризується різноманіттям у єдиному. Це перспективна цілісність, що використовує стратегію демократичного об’єднання народів і їхніх культур для прогресивного руху суспільства до вищих форм. Образне уявлення такої моделі може асоціюватися з багатобарвною гармонією фарб у єдиній суцільній картині.

Друга модель полікультурного суспільства може виглядати як одноманітне єдине. Досягненню цілей такої моделі суспільства сприяють різноманітні доктрини “стирання граней”, “стирання істотних розбіжностей”, “створення монолітного суспільства” й таке інше. Така цілісність, на наш погляд, безперспективна, оскільки, як правило, супроводжується жорстким придушенням унікальної розмаїтості різноманітних етнічних, регіональних, місцевих та інших особливостей. Основним принципом керівництва й життєдіяльності такої цілісності виступає тоталітаризм. При цьому стратегічним принципом у такому суспільстві є теорія “плавильного казана”, при якому переплавляються й перемелюються всі національні культури. Образно таке полікультурне суспільство асоціюється із сірою одноманітністю (Північна Корея, Албанія).

Третя модель полікультурного суспільства може виглядати як різноманітно-розчленоване. У такому суспільстві основним керівним принципом є “розділяй і пануй”. Цю модель характеризує роз’єднаність і хаос, де “всі етнічні утворення та їхні культури відособлені й не контактують” [5, с. 37].

Виділивши моделі, дослідниця подає своє визначення полікультурного суспільства як складної системи, що об’єднує

людей різноманітних національностей з усією сукупністю їхньої взаємодії й взаємозалежності.

Одним із головних чинників актуалізації полікультурної освіти є розширення міжнародного співробітництва. Взаємодія вимагає діалогу між націями та їх культурами. При цьому необхідно враховувати традиції, що склалися у кожного етносу, вивчати особливості культури країни.

Сучасні темпи розвитку процесу глобалізації впливають на інтенсивність міжкультурної комунікації, яка є однією з галузей, що швидко розвивається та має попит. Міжкультурне спілкування визначається як процес обміну інформацією між окремими особистостями та групами людей, що мають суттєві відмінності у сприйнятті та поведінці [2]. Такі відмінності впливають на характер, форму та результат спілкування. Учасники процесу міжкультурної комунікації долучають до нього особливості своєї культури, які виконують функцію основи інформації, що передається та отримується. Успіх цього процесу залежить від розуміння учасниками цих відмінностей та усвідомлення єдності та доцільності в досягненні поставленого завдання.

Інтеграція нашої країни до загальноєвропейського економічного і культурно-освітнього простору, входження України в світовий освітній простір висувують якісно нові вимоги до системи підготовки фахівців вищої школи особливо у сфері міжкультурної комунікації.

У даний час центральне місце в педагогічному процесі має зайняти формування здатності до участі в міжкультурній комунікації, що особливо важливо нині, коли гостро постала проблема виховання толерантності до чужих культур, пробудження інтересу і поваги до них.

Освітній простір у полікультурному суспільстві має будуватися з урахуванням сучасного соціокультурного середовища. Ця проблема активно розробляється сьогодні у вітчизняній та зарубіжній науці [1; 3; 4; 7].

На сучасному етапі світова освіта починає проводитися в контексті особистісної орієнтованості та діалогу культур.

Її основною метою стає підготовка не просто високопрофесійного фахівця у своїй галузі, а людини культури, здатної до мирного співіснування в суспільстві, заснованому на гуманістичних демократичних цінностях, спілкуванню і співпраці з людьми різних національностей, рас, віросповідань і культур.

Полікультурна освіта є засобом зниження напруженості в суспільстві, оскільки однією з її найважливіших функцій є навчання людей принципово новому ставленню до спільного проживання в одній державі представників різних етносів.

При цьому полікультурна освіта покликана враховувати цілісну картину світу та бути спрямованою, перш за все, на гуманізацію знань, на формування гуманістичного світовідчуття і світосприйняття як основи моральної відповідальності людини перед іншими людьми, суспільством, природою, на вибудовування особливих гуманних людських відносин до кожної людини як до неповторної особистості.

На відміну від Заходу, де ідеї полікультурної освіти вивчаються вже кілька десятиліть, в Україні вони тільки починають отримувати свій розвиток.

Полікультурна освіта для України — порівняно нове явище. Як видається, осередок різноманіття національних і етнічних культур, що історично склався, створює сприятливі передумови для формування полікультурної освіти.

Глобалізація висуває перед освітою складне завдання підготовки молоді до життя в умовах полікультурного середовища. Важливо навчити молодь спілкуватися і співпрацювати з людьми різних національностей, рас, віросповідань, розуміти й цінувати своєрідність різних культур, виховати її в дусі толерантності.

Полікультурна освіта розглядається сьогодні як процес залучення підростаючого покоління до етнічної, національної та світової культури; як розвиток і формування вміння жити в полікультурному поліетнічному світі; як процес виховання нового покоління, що володіє загальнопланетарним мисленням.

Основу полікультурної освіти складають виховання та освіта в контексті діалогу культур:

- виховання толерантності та релігійно-етнічної культури;
- освоєння загальнолюдських цінностей світової та національної культури;
- виховання культури міжнаціонального спілкування.

Таким чином, полікультурна освіта характеризується наявністю гуманістичної освітньої ідеології і провідного особистісно-орієнтованого типу освіти. Вищою цінністю полікультурної освіти є людина, особистість учня.

Мета полікультурної освіти полягає у формуванні людини, здатної до активної та ефективної життєдіяльності в багатонаціональному і полікультурному середовищі, що володіє розвиненим почуттям розуміння і поваги до інших культур, умінням жити в мирі та злагоді з людьми різних національностей, рас, вірувань.

Вступ України у світовий соціокультурний освітній простір поставив перед українськими педагогами конкретні завдання, головними з яких, на наш погляд, є:

- 1) оволодіння учнями культурою свого власного народу, що є обов'язковою умовою інтеграції в інші культури;
- 2) формування в учнів уявлень про різноманіття культур у світі;
- 3) виховання позитивного ставлення до культурних відмінностей, що забезпечує прогрес людства та умови для самореалізації особистості;
- 4) розвиток практичних умінь і навичок взаємодії з представниками різних культур;
- 5) створення умов для інтеграції учнів в культури інших народів;
- 6) виховання учнів у дусі миру, толерантності, гуманності.

У процесі полікультурної освіти здійснюється прилучення особистості до рідної культури, а від неї — до української і світової. Природно, ефективність полікультурного освіти визначається багатьма факторами і умовами, але при цьому особливу значимість набувають професійно-особистісний рівень розвитку педагога, його культура і компетентність, тому що

полікультурна освіта починається, на нашу думку, з викладача, який відповідає за професійну підготовку майбутніх фахівців у сфері міжкультурних комунікацій.

Навчання іншомовній культурі використовується сьогодні не тільки як засіб міжособистісного спілкування, а і як засіб збагачення духовного світу особистості на основі придбання знань про культуру країни досліджуваної мови, знань про характерні особливості носіїв тієї чи іншої культури.

Необхідність оволодіння соціокультурним контекстом при міжкультурному спілкуванні є очевидною, оскільки розуміння включає в себе не тільки вербальний текст, а й те, що його супроводжує і що обумовлює та стимулює, тобто фонові знання.

У рамках власної культури створюється досить міцна ілюзія свого бачення світу, способу життя, менталітету і т. д., як єдиного можливого і, головне, єдино прийняттого. Культурний бар'єр, таким чином, є набагато небезпечним і неприємним аніж мовний. Він небезпечний тим, що соціокультурні помилки, які допускаються в процесі міжкультурного спілкування між представниками різних країн, зазвичай сприймаються набагато болючіше, ніж мовні помилки, незважаючи на те, що перші більш вибачливі: відмінності культур не узагальнені в набір правил, як відмінності мов, немає ні граматик, ні словників культур.

Засвоєння “чужої” культури — це складний процес взаємодії всередині людини розуміння та розмежування, де “своє”, а де “чуже”, що неминуче знаходить відображення як у мові й поведінці, так і вчинках на підсвідомому рівні.

Соціокультурна компетенція передбачає вміння використовувати національно-специфічні знання, знання мовного етикету, а також комунікативні техніки для досягнення взаєморозуміння з носіями іншої культури.

Формування соціокультурної компетенції передбачає вміння долати можливі труднощі за допомогою вербальних та невербальних засобів, оцінюючи емоційний рівень і стиль взаємодії, цілі та умови спілкування.

На наш погляд, вивчення культурного різноманіття, що існує в рамках однієї нації, має стати складовою частиною програми з навчання міжкультурної комунікації. Для студентів повинна стати звичною ідея “політичної коректності”, толерантності, щоб вони могли попередити можливі міні-конфлікти і забезпечити успішне досягнення цілей комунікації без обмеження почуттів і гідності співрозмовника.

Навчання культури мовного спілкування набуває сьогодні особливої актуальності в міжкультурному контексті. Під культурою мовного спілкування розуміється високо розвинуте вміння здійснювати комунікацію відповідно до норм, історично сформованих у даному мовному колективі, з урахуванням психологічних механізмів впливу на адресата з метою досягнення найбільшого запланованого прагматичного результату.

Отже, полікультурна освіта покликана розширювати горизонти освітньої діяльності, сприяти формуванню в індивіда поліфонічного сприйняття світу, культивувати толерантність як моральний ідеал та норму поведінки. Керуючись принципами такої освіти, педагоги виховують повагу та визнання мов та культур усіх етнічних груп. Запровадження засад такої освіти сприятиме забезпеченню рівних можливостей на здобуття освіти у навчальних закладах для студентів, незалежно від статі, соціальної, етнічної, расової, культурної приналежності.

Література

1. Болгаріна В., Лощенова І. Культура і полікультурна освіта // Шлях освіти. — 2002. — № 1. — С. 2–6.
2. Гасанов З. Т. Национальные отношения и воспитание культуры межнационального общения // Педагогика. — 1996. — № 6. — С. 51–55.
3. Кузьменко В. В., Гончаренко Л. А. Полікультурність як засіб формування особистісного світосприйняття міжет-

- нічних стосунків // Матеріали Міжнародної наук.-практ. конф. “Проблема цілісного розвитку особистості студента як суб’єкта педагогічної взаємодії (глобальні і регіональні тенденції)”. — Донецьк. — 2004. — С. 19–23.
4. *Лощенова І. Ф.* Розвиток ідей полікультурного виховання у світовій педагогічній думці // Педагогіка і психологія. — 2002. — № 1–2. — С. 68–77.
 5. *Рудь М. В.* Формування громадянських якостей старшокласників у навчально-виховному процесі загальноосвітньої школи (в умовах полікультурного регіону). Дис. канд. пед. наук. — Луганськ. — 2002. — С. 5.
 6. *Юр’єва К.* Зміст і шляхи формування полікультурної компетентності педагогів // Управління школою. — 2004. — № 33. — С. 10–11.
 7. *Nieto Sonia.* Affirming Diversity: the Sociopolitical Context of Multicultural Education. — Longman, 2000. — P. 307.